

12.12.2024

**NAISIIN KOHDISTUVAN VÄKIVALLAN JA PERHEVÄKIVALLAN TORJUNNAN TOIMIKUNTA,
PÖYTÄKIRJA 5/2024**

Aika TO 12.12.2024 klo 09:00-12:00

Paikka Kh. Innostamo, Meritullinkatu 8, Helsinki

Osallistujat (X) Päivi Sillanaukee, STM (pj.)
(X) Jari Keinänen, STM (vpj.)
(X) Elina Kervinen, THL (sihteeri)
(X) Elli Seppänen, THL (pöytäkirjasihteeri)

Jäsen:

(X) Marjatta Hiekka, UM
() Minna Piispa, OM
(X) Arto Hietanen, SM
(X) Piia Pekola, VM
() Anssi Pirttijärvi, OKM
() Varpu Taarna, TEM
(X) Minna Viuhko, STM
(X) Pekka Heikkinen, POHA
() Jaakko Lindfors, OPH
() Minna Malviniemi, Valvira
(X) Elisa Niklander, THL
() Maria Salenius, Kuntaliitto
(X) Pekka Hänninen, Tilastokeskus

() Venla Roth, ihmiskauppa/VN
(X) Tiina Muukkonen, Jäty

Varajäsen:

() Ella Jokinen, UM
(X) Pauliina Sillfors, OM
() Heidi Kankainen, SM
() Outi Luoma-aho, VM
() Kirsi Alila, OKM
() Anna Bruun, TEM
() Marjo Malja, STM
() Måns Enqvist, POHA
() Anne Kolehmainen, OPH
() Kirsi Santama, Valvira
() Suvi Nipuli, THL

() Marjut Pietiläinen, Tilastokeskus
(X) Pia Mäenpää, VKST
() Aino Pennanen, OM
() Sanna Leppäjoki-Tiistola, Jäty

Pysyvät asiantuntijat:

(X) Matilda Merenmies, Tasa-arvovaltuutetun toimisto
() Leena Leikas, Ihmisoikeuskeskus
(X) Marjo Rantala, Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
(X) Julia Silverio, STM/tasa-arvovyksikkö

Erikseen kutsutut asiantuntijat:

(X) Jenni Krogell, THL

Pöytäkirja

1 Kokouksen avaus ja esityslistan hyväksyminen

Puheenjohtaja Päivi Sillanaukee avasi kokouksen. Esityslista hyväksyttiin. Kyseessä oli puheenjohtaja Sillanaukeen viimeinen kokous ja hän kiitti kaikkia hyvästä yhteistyöstä ja toivotti uudelle toimikunnalle menestystä tärkeän teeman edistämisessä.

2 Edellisen kokouksen pöytäkirjan tarkastaminen

Edellisen kokouksen pöytäkirja (16.9.2024) on lähetetty toimikunnalle kokouskutsun mukana. Pöytäkirja hyväksyttiin. Tämän kokouksen pöytäkirja tullaan hyväksymään sähköpostitse toimikauden loppuun mennessä.

3 Istanbulin sopimuksen toimeenpanon edistyminen hallinnonaloittain (NAPEn jäsenet)

Elina Kervinen esitteli alkuun Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman toisen seurantakierroksen tuloksia. Seuranta osoittaa, että toimeenpano on hyvin käynnissä ja liikennevaloin tarkasteltuna iso osa toimenpiteistä on keltaisella ja osa toimenpiteistä on vihreällä. Kahta toimenpidettä ei ole ollut mahdollista toteuttaa tai toimeenpanoa ei ole ollut mahdollista arvioida. Nämä toimenpiteet ovat 3.1. ja 4.4. Viime kierroksella arvioitiin, että toimenpide 3.4. jäisi toteuttamatta, mutta näillä näkymin toimenpidettä tullaan edistämään vuonna 2025. Koontitaulukko seurannan tuloksista jaetaan NAPElle tammikuussa 2025.

NAPEn jäseniä oli pyydetty esittelemään toimeenpanon edistymistä hallinnonaloillaan. Ministeriöt ja alaiset virastot kertoivat toimeenpanosta nostaten esiin onnistumisiaan sekä hitaammin edistyneitä toimenpiteitä. Minna Viuhko sosiaali- ja terveysministeriöstä ja Elisa Niklander Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta kertoivat toimeenpanon hallinnonalallaan olevan käynnissä. He nostivat esiin etenkin toimenpiteet 2.5. ja 3.2. esimerkkeinä hyvin edenneistä toimenpiteistä. Huomiota kaipaaviksi toimenpiteiksi nostettiin 2.4., 3.1. sekä 4.3.

Arto Hietanen sisäministeriöstä esitteli hallinnonalansa vastuulla olevien toimenpiteiden edistymistä. Toimeenpanon arviointi on haastavaa, koska työ on jatkuvaa ja laaja-alaista. Onnistumisina Hietanen nosti esiin toimenpiteet 1.10. ja 2.1. Lähisuhdesurmatutkimustoiminto (toimenpide 3.1.) on riippuvainen poliittisesta tahdosta ja taloustilanteesta ja sitä hidastaa lainsäädännön ongelmallisuus tiedonkeruussa. Taustaselvitys perheväkivallasta (toimenpide 3.4.) on edennyt ja toteutetaan ensi vuonna. Pekka Heikkinen Poliisihallituksesta kertoi poliisin operatiivisen työn olevan jatkuvaa, työnkuva laaja ja aiheet sensitiivisiä. Myös ristiriita poliisin objektiivisuuden ja sensitiivisyyden vaatimusten välillä luo haasteita. Tarvitaan ymmärryksen lisäämistä, koulutusta sekä asenteisiin vaikuttamista. USEL-verkostossa on edistetty paikallista vuoropuhelua ja toteutettu koulutusta järjestöjen ja THL:n kanssa. Ennaltaehkäisy sekä ankkuritoiminta vaativat laajaa ymmärrystä poliisilta, jota vaikeuttaa henkilöstön tiheä vaihtuvuus.

Pauliina Sillfors oikeusministeriöstä kertoi toimenpiteiden 1.10., 2.5., 3.1., 3.5. sekä 4.7. toteutuneen. Käynnissä oleviksi oli merkitty toimenpiteet 3.6., 3.8., 4.5. ja 4.6. Pia Mäenpää syyttäjälaitokselta kertoi suunnitelmista saada lähisuhdeväkivalta teemaksi ensi vuoden syyttäjälaitoksen väkivaltarikoskoulutukseen sekä jatkaa koulutuksia vuosittain. Syyttäjän ja poliisin yhteistyön toimivuutta Mäenpää piti tärkeänä ja toimenpiteessä 3.5. yhteistyö poliisin kanssa on jokapäiväistä. Jouhevan yhteistyön lisäksi hän toivoi tukihenkilöiden käytön lisäämistä.

Ulkoministeriöstä Marjatta Hiekka kertoi ministeriön olleen mukana VN-TEAS hankkeessa koskien Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimusten kansallista täytäntöönpanoa ja seurantaa (2021). Ministeriö on ollut mukana lisäksi myös tutkimuksessa *Disrupting the international order? The impact of anti-gender actors on multilateralism in the European context*.

Lisäksi Pekka Hänninen Tilastokeskuksesta esitteli julkaistua GBV-tutkimusta, joka toteutettiin osana Euroopan laajuisia väestökyselyä Eurostatin, OM:n, SM:n ja STM:n rahoituksella. Tuloksista on tuotettu erilaisia julkaisuja ja NAPEn rahoituksella tehdään parhaillaan lisätarkasteluja. Tietoa on koottu Tilastokeskuksen sukupuolistuneen väkivallan teemasivuille. Väestökyselyn seuraavalle vuosina 2027/2028 toteutettavalle kierrokselle on tarvetta lisärahoitukselle. Lisärahoituksen suhteen Hänniselle ehdotettiin sen esittämistä Tilastokeskuksen budjettiin pikimmiten asiasta vallitsevan poliittisen tahdon takia. Myös väestökyselyn toteuttamisen lisääminen Istanbulin sopimuksen seuraavaan toimeenpanosuunnitelmaan voisi auttaa rahoituksen perustelemisessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, Työ- ja elinkeinoministeriö tai Kuntaliitto eivät osallistuneet kokoukseen.

Keskustelussa peräänkuulutettiin heikommin edistyneiden toimenpiteiden arviointia sekä resurssien systemaattisempaa kirjaamista seurantataulukkaan. Keskustelussa nousi esiin vaikeus irrottaa resursseja päivittäisestä työstä, mutta toisaalta resurssien pienuus voisi havahduttaa päätöksentekijöitä. Selkeät ja tarkat toimenpiteet helpottaisivat niin resurssien näyttämistä kuin toiminnan arviointia. Osa keskeneräisistä toimenpiteistä voidaan siirtää seuraavalle toimeenpanokaudelle ja on syytä pohtia, mitkä niistä halutaan nostaa toimeenpanosuunnitelmaan.

4 GREVION arviointiraportti ja temaattiset suositukset Suomelle (Marjatta Hiekka, UM)

Marjatta Hiekka ulkoministeriöstä kertoi GREVION arviointiraportista ja temaattisista suosituksista Suomelle. Arviointiraportti julkaistiin 3.12.2024 ulkoministeriön ja Euroopan neuvoston järjestämässä tilaisuudessa. Hiekka korosti suositusten tärkeyttä ja, että suosituksilla pyritään sitouttamaan jäsenmaat Istanbulin sopimuksen aktiiviseen toimeenpanoon. Sopimuksen ensimmäinen temaattinen valvontakierros käsitteli luottamuksen rakentamista vahvistamalla pääsyä tukeen, suojeluun ja oikeuteen.

Hiekka nosti esiin GREVION esittämän tiedonkeruun kehittämistarpeen, mutta myös saadut kiitokset tietopohjan laajentamisesta. GREVIO oli ollut erityisesti huolissaan kansalaisjärjestöjen rahoituksesta. Lisäksi valtion budjetissa tulisi paremmin huomioida naiseen kohdistuva väkivalta. GREVIO oli myös kannustanut Napea ottamaan resurssinsa ja toimivaltansa täysimääräisesti käyttöön toimeenpanon edistämiseksi. Lisäksi toimien vaikuttavuutta tulisi miettiä enemmän ensi toimikaudella, yli hallinnonrajojen ja pyrkiä vaikuttamaan hallinnonaloihin, joilla on puutteita näissä asioissa. Kokonaisuudessaan raportti luo Suomelle mahdollisuuksia ja työkaluja toimia. 17.12.2024 järjestettävässä Osapuolten komitean kokouksessa käsitellään suositusten seuranta.

Keskustelussa nousi esiin tarve toimenpiteiden vaikuttavuuden arvioinnille seuraavassa toimeenpanosuunnitelmassa. Ehdotettiin, että Nape palkkaisi tätä varten tutkijan. Vaikutusten seuranta ja arviointi kuuluu NAPEn toimivaltaan, mutta vaikuttavuuden arviointia pidettiin haastavana. Vaikutuksia voidaan mitata helpoiten konkreettisissa rajatuissa toimenpiteissä, esimerkiksi arvioimalla oikeudessa käytettävien tukihenkilöiden lukumäärää.

NAPEn toimikauden vaihtuessa olisi myös hyvä hetki keskustella NAPEn roolista ja tehtävistä sekä arvioida NAPEn vaikutusmahdollisuuksia. Resursseja on syytä käyttää tehokkaasti ja opit nykyisestä toimeenpanokaudesta ottaa käyttöön. Yksi vaihtoehto olisi priorisoida tulevassa toimeenpanosuunnitelmassa GREVION kiireellisimpiä suosituksia ja jaotella mitä palasia niistä voi tehdä poikkihallinnollisesti.

5 Seuraavan Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman valmistelu

Elina Kervinen esitteli seuraavan Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman valmisteluprosessin seuraavia vaiheita ja aikataulua. Tiedon koontia ja analyysia jatketaan keväällä, jolloin Nape järjestää kolme työpajaa sekä mahdollisesti indikaattorityöpajan. Nape käsittelee toimenpide-ehdotukset ja vastuuministeriöiden ja virastojen kanssa käydään ehdotetuista toimenpiteistä erillisiä keskusteluja. Toimeenpanosuunnitelma kirjoitetaan keväällä ja se on tarkoitus saada lausuntokierrokselle NAPEn 3/2025 kokouksen jälkeen kesäkuussa. Syksyllä tehdään kooste lausuntopalautteesta, hyväksytään toimeenpanosuunnitelman toimenpiteet kussakin ministeriössä/organisaatiossa,

viedään toimenpiteet hyväksyttäväksi kansliapäällikkökokoukseen ja ministerityöryhmään ja julkaistaan suunnitelma 25.11.2025 Istanbulin sopimuksen 10-v.-seminaarissa. Kervisen mukaan suunniteltu kahdeksan vuoden toimeenpanokausi mahdollistaa toimeenpanosuunnitelman päivittämisen tarvittaessa.

Kervinen esitteli lisäksi NApelle 7.11.2024 järjestetyn Istanbulin sopimuksen seuraavan toimeenpanosuunnitelman aloituksen tiimoilta järjestetyn työpajan tuloksia. Ennaltaehkäisemisen osalta työpajoissa nousi esiin tarve valistuksen ja ikätasaisen seksuaalikasvatuksen lisäämiselle sekä väkivaltateemojen tuomisen osaksi perustutkintoja. Myös tarve väkivaltaa kokeneiden palvelujen kartoittamiselle sekä pitkäaikaisen tuen kehittämiseksi tuli esille. Seksuaalirikosten asianomistajien puhuttelujen nauhoittamisesta keskusteltiin ja viranomaisten ja järjestöjen yhteistyön vastuujakoon toivottiin selkeyttä.

Keskustelussa esitettiin huolta NKV-direktiivin, GREVION suositusten sekä tasa-arvo-ohjelman päällekkäisyydestä sekä tarpeesta koordinoita ja seurata niitä yhdessä. NKV-direktiivin täytäntöönpanon ollessa vasta suunnitteluvaiheessa olisi hyvä yhteensovittaa direktiivin ja Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa. Läpinäkyvyyttä sekä avoimuutta virkahenkilöiden rooleista sekä mahdollisuuksista käyttää aikaa sopimuksen toimeenpanoon osana NApEa toivottiin. Toimeenpanon rahoituksesta keskusteltiin myös, ja tarpeesta tehdä näkyväksi naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen työ valtion budjetissa. VM:n edustaja totesi, että pitää epätodennäköisenä, että valtion budjettiin tulisi uusia ilmiöbudjetoimia koskevia kokonaisuuksia (esim. naisiin kohdistuvan väkivallan torjunnan määrärahat) mutta tästä huolimatta on mahdollista, että NApE tekee halutessaan ko. tarkastelun.

6 NApEn vuoden 2024 toimintakertomus

NApEn vuoden 2024 toimintakertomus hyväksyttiin. Ainoana korjauksena esitettiin muutos Tasa-arvovaltuutetun pysyväksi asiantuntijaksi 14.3.2024 alkaen Matilda Merenmies.

7 JÄTYn kuulumiset

Tiina Muukkonen kertoi JÄTYn edellisen kokouksen aiheena olleen GREVION suositukset sekä tuleva toimeenpanosuunnitelma. Kokouksessa jaettiin samanlaisia ajatuksia kuin NApEn kokouksessa ja toivottiin toimeenpanosuunnitelman nojaavan vahvasti GREVION suosituksiin. Rahoitushaasteet, ja leikkaukset sekä toisaalta Istanbulin sopimuksen velvoittavuus tiiviistä yhteistyöstä järjestöjen kanssa nousivat myös kokouksessa esiin. Seuraavaan toimeenpanosuunnitelmaan toivottiin järjestöjen mukaanottoa entistä paremmin.

8 Ajankohtaiset asiat

Minna Viuhkon mukaan joululahjarahoja ei tänä vuonna jaettu väkivaltatyöhön STM:n hallinnonalalla, vain Rikosuhripäivystykselle myönnettiin rahoitusta mm. lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseen. Viuhko mainitsi myös, että joiltain toimikunnan jäsenorganisaatioilta puuttuu vielä jäsenehdotukset NApEn asettamista varten. Tänä päivänä valtioneuvoston istunnossa käsitellyssä oleva asetusmuutosehdotus sisältää lähinnä teknisiä muutoksia. Tavoitteena on päästä aloittamaan uusi toimikausi 21.1.2025. NApE tulee päättämään JÄTYn asettamisesta ja pysyvien asiantuntijoiden kutsumisesta toimikauden ensimmäisessä kokouksessaan.

9 Muut asiat

Kokouksessa ei ollut muita asioita.

10 Kokouksen päättäminen

Minna Viuhko kiitti toimikunnan jäseniä kuluneista vuosista toimikunnassa ja päätti kokouksen.

JAKELU

Toimikunnan jäsenet ja varajäsenet
Pysyvät asiantuntijat
Erikseen kutsutut asiantuntijat